

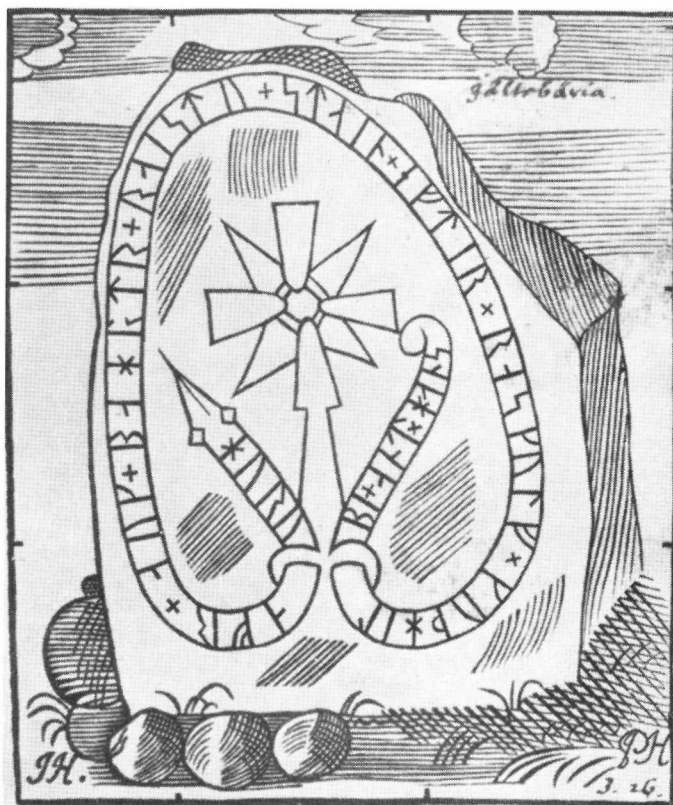

Fig. 508. U 1155. Hjalteberga, Simtuna sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 655).

oriktigt tillagd efter 12 a, men detta är givetvis synnerligen osäkert. Om det från Norge säkert styrkta mansnamnet se U 676, där ett namn **bartr** förekommer. Brates förslag att uppfatta **bahrtr** som 'Bard' torde vara mindre sannolikt; ett sådant namn skulle nämligen ha skrivits **barpr**. Tyvärr måste man lämna frågan öppen. Ristaren har icke lyckats skriva det ovanliga mansnamnet på ett för oss begripligt sätt.

U 1155 är rest efter en man med namnet *Raskulfr*. Detta namn har av inskrifterna att döma varit sällsynt under vikingatiden; U 1155 ger det enda hittills kända belägget från denna tid. I medeltida källor är namnet däremot väl styrkt. Jfr *Raskviðr* (U 598).

Inskriften upplyser oss icke om, i vilket förhållande de tre männen ha stått till varandra. Snarast ha de väl varit bröder.

Brate hänför U 1155 till Eriks ristningar. Det förefaller mycket sannolikt, nästan säkert, att det förhåller sig så. Samme ristare har utfört också den andra Hjalteberga-stenen (U 1156).

1156. Hjalteberga, Simtuna sn.

Pl. 133.

Litteratur: B 656, L 783, D 1:285. J. Bureus, F a 6 s. 86 n:r 189 (Bureus' egen uppteckning), s. 112 n:r 13 (Cohl), s. 205, s. 222 n:r 276 (Rhezelius), F a 5 n:r 305, F a 1 s. 69, F f 6 n:r 122; J. Rhezelius, F a 10:1 n:r 140, F l 2 n:r 50; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 176; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 373; O. Grau, Beskrifning Öfver Wästmanland (1754), s. 616 [omtrycket 1904, s. 480 f.]; W. Tham, Beskrifning öfver Sveriges rike 1:2 (1849), s. 86; A. E. Björkman, De paroecia Fjerdhundria Simtuna (1851, diss. Ups. præs. J. H. Schröder), s. 4; O. F. Kugelberg, Några ord till upplysning om bladet »Enköping» (1863), s. 38; UFT h. 3 (1873), s. 66; Vestmanlands läns kalender 1881, s. 397; Lars Ersson i Klasbo, Fornminnen i Wästmanland (ATA); O. A. Öberg, Skrivelse till Riksbibliotekarien den 20/9 1923 (ATA); E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 64; Handlingar i ATA (se U 1155); B. Bergman, Uppländsk run- och bildstensristning (1948), s. 129.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckningar (i F a 10:1 och i F l 2); J. Bureus, kopparstick (F f 6); J. Hadorph och P. Helgonius, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta, B 656 och i Grau a. a.); Dybeck, D 1:285.

Runstenen står på gårdsplanen, V om infartsvägen, 9 m. N om landsvägen Hjalteberga–Grinda. Mitt emot, alltså Ö om infartsvägen, står den andra Hjalteberga-stenen (U 1155). Om äldre uppgifter om stenarnas plats se U 1155.

Grå granit. Höjd 1,73 m., bredd 1,39 m. Ristningsytan är jämn men numera vittrad. Stenen, som har brustit i två större delar, är lagad med sten kitt. Ristningen är djup och tydlig; endast några linjer ha gått förlorade i brottsprickan.

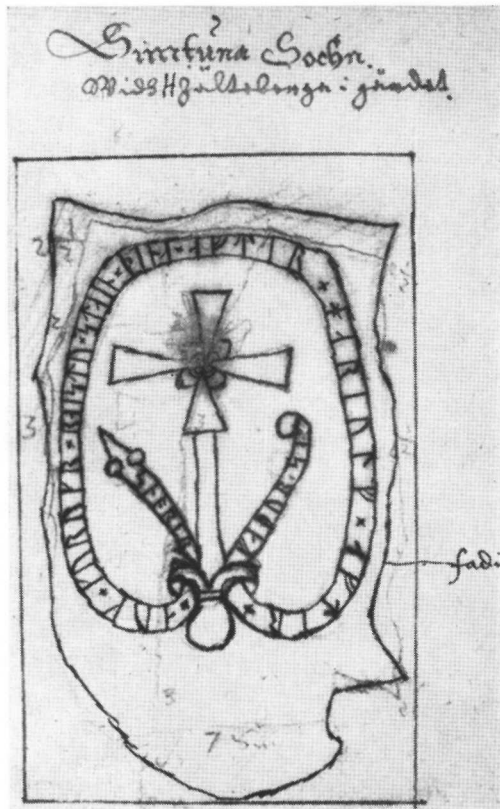

Fig. 509. U 1156. Hjälteberga, Simtuna sn.
Efter teckning av Rhezelius i Fa 10:1.

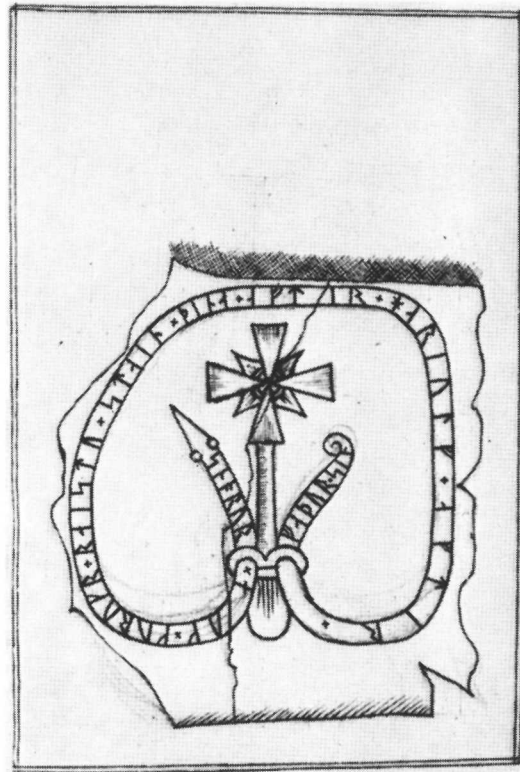

Fig. 510. U 1156. Hjälteberga, Simtuna sn.
Efter teckning av Rhezelius i Fl 2.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

snor[i]r + auk + kurukr × raistu + stain + pin[a] + aftir + hariulf × aftir × faþur + sii
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Snorri ok Krok raistu stain þenna æftir Hariulf, æftir faður sinn.

»Snorre och Krok reste denna sten efter Härjulf, efter sin fader.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. 2 **n** har ensidig bst, liksom inskriftens alla **n**-runor. 3 **o** har bistavar endast till höger om hst. R. 5, som säkert har varit **i**, har gått förlorat i brottet. 7 **a** har, i likhet med inskriftens övriga **a**-runor, bst endast till vänster om hst. 8 **u** har förlorat hst i brottet. Runföljden 10 **k**–15 **r** är säker. Formen på 15 **r** och 16 **r** är intressant och karakteristisk med sin breda överdel. I 20 **t** finnes mitt på hst en djup, naturlig hålighet. 24 **a** har förlorat ett stycke av hst nedtill genom flagring; upptill, parallellt med **a**-bst går en naturlig skåra. R. 30 har förlorat hela bst och övre delen av hst i brottet. I 54 **i** finnes en grund, korsande skåra, som är naturlig. 55 **i** är säkert. — Bureus (F a 6): **snori - krukr raistu stain + pina + aftir + hariulf aftir faþur sii**. Cohl (F a 6): **snorir × auk × kurukr × raistu × stain × pina × aftir × hariulf × aftir × faþur**. Rhezelius (F a 6): **snorir + auk + kurukr + raistu × stain × pina + aftir + hariulf + aftir × faþur · sin +**. Hadorphs läsning överensstämmer med Rhezelius'. Celsius har icke själv läst inskriften. Dybecks läsning är korrekt; han anger r. 5 (**i**) och r. 30 (**a**) som oskadade.

Bureus översätter i F a 5 inskriften på följande sätt: »Snorro et Carochus erexerunt saxum hoc in memoriam Hariulfi patris.» Grau: »Snöre och Gurugr reste denna sten efter sin Fader Hariolf.» A. E. Björkman: »Snorir et Gurugr patri Hariulf statuerunt.» UFT: »Snorre(?) och Krok reste denna sten efter Herjulf, efter sin fader.» Brate: »Snorrer och Krok reste denna sten efter Härjulf, efter sin fader.»

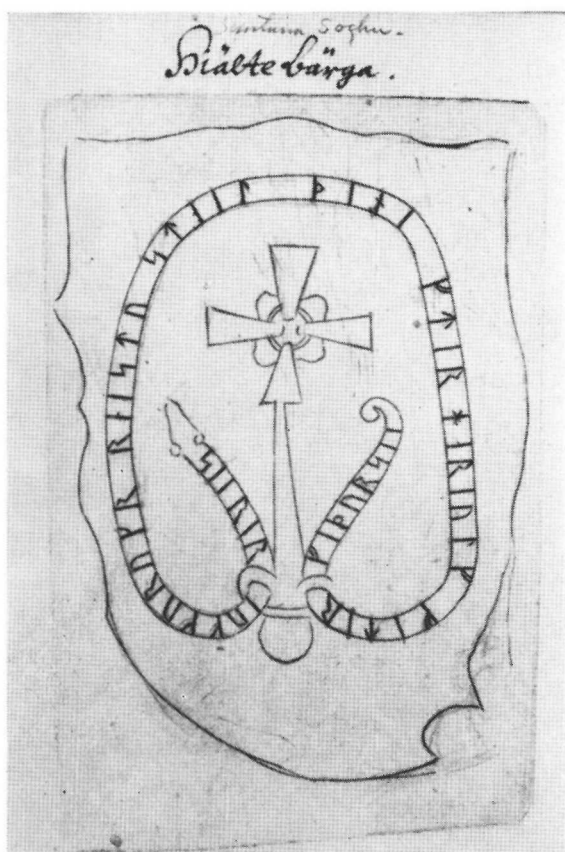

Fig. 511. U 1156. Hjalteberga, Simtuna sn.
Efter kopparstick av Bureus.

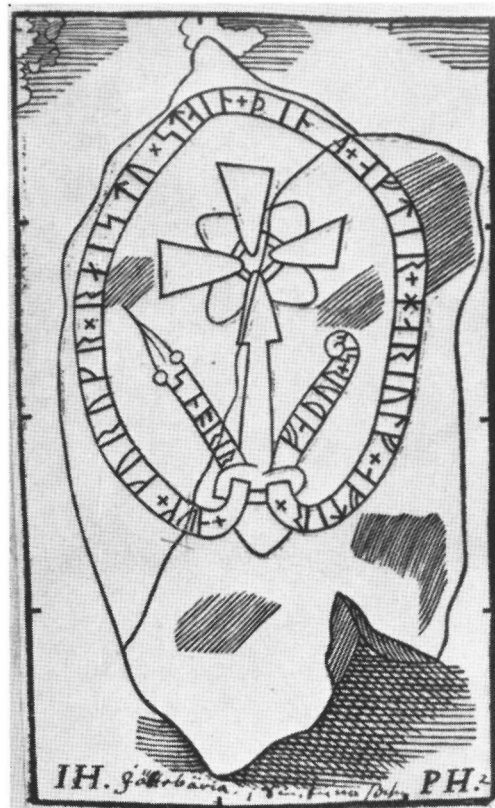

Fig. 512. U 1156. Hjalteberga, Simtuna sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 656).

Av inskriftens tre namn har det första, *Snorri*, tydligen varit synnerligen ovanligt. Det är eljest ingenstädes belagt. Jfr *Snærrir* på U 5 och 128.

Den andre sonens namn, *Krok*, förekommer däremot flerstädes i runinskrifterna; utom på U 1156 finnes det på U 32, 191, 432, 604, 616 (*kuru[k]*), 866, Ög 98, 194. Namnet är självfallet ursprungligen ett vedernamn (fsv. *kroker* m. 'krok'). Om skrivningen *kurukr*, med inskott av en *u*-runa i konsonantförbindelsen *kr*, se U 1155, s. 593.

Faderns namn *Hæriulf* är belagt i åtta runinskrifter, därav tre urnordiska: Istaby-stenen, Blekinge, *hariwulafa* (ack.), Stentoften-stenen, Blekinge, *hariwolafn*, Rävsnal-stenen, Bohuslän, *hariwulfs* (gen.). De övriga fem runinskriftsbeläggen äro U 1156, Sö 88, Vg 117, L 1288 (Småland) och DR 15. Om namnet, som även utomnordiskt är väl styrkt, se *Danmarks Runeindskrifter* (1942), spalt 663 och 670 samt där anförd litteratur.

Inskriften har fått en ovanlig formulering, i det att prepositionen *æftir* upprepas efter namnet på den döde. Detta är säkerligen ett avsiktligt konstgrepp; inskriften får därigenom en betydligt ståtligare klang.

Brate attribuerar U 1156 till ristaren Erik. Attributionen är av allt att döma riktig.

1157. Isby, Simtuna sn.

Pl. 131, 132.

Litteratur: B 658, L 785, D 1:283. J. Bureus, F a 6 s. 112 n:r 11 (Cohl), s. 222 n:r 279 (Rhezeliu), F a 5 n:r 307, F a 1 s. 70, F f 6 n:r 124; J. Rhezelius, F a 10:1 n:r 142, F 12 n:r 54; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 177; P. Elvius, De Fierdhundria (auctor J. Arenius), Upsaliæ 1717 (feltryck 1617), s. 110; O. Celsius, Svenska runstenar